

avocatul
poporului
OMBUDSMAN

02 aprilie 2024

nr. 04-3/27-703

la nr. _____

din _____

Domnului Alexandru IACUB
Secretar General al
Ministerului Muncii și Protecției Sociale
secretariat@social.gov.md

Copie
Cancelaria de stat
cancelaria@gov.md

Opinie
la proiectul de modificare a Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire
la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de
cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și
monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale
violentei, neglijării, exploatării și traficului
(număr unic 226/MMPS/2024)

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului salută promovarea proiectului de act normativ menționat, ce are drept obiectiv instituirea unui mecanism care va reglementa protecția copiilor expuși riscului de a comite infracțiuni și a copiilor în conflict cu legea.

Analizând conținutul proiectului de act normativ, venim cu unele recomandări/sugestii:

1. Observăm că subpunctul 3) de la punctul 6 din proiect se completează cu lit. d) care va avea următorul cuprins: „d) în cazul în care sesizarea conține informații privind copilul expus riscului de a comite infracțiuni sau copilul aflat în conflict cu legea, să informeze **în termen de 3 zile lucrătoare** suplimentar:- Centrul Medicilor de Familie/Centrul de Sănătate, după caz, Centrul Comunitar de Sănătate Mintală;- instituția de învățământ în care este înscris copilul, după caz;- Biroul de probațiune, după caz;- oficiul teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, după caz;- alți specialiști care lucrează cu și pentru copii sau care, în virtutea funcției deținute, dețin informații cu privire la cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare,

Oficiul Avocatului Poporului
str. Calea Ieșilor 11/3
mun. Chișinău, MD-2069
Republica Moldova

trafic al copilului, privind cazurile copilului expus riscului de a comite infracțiuni sau ale copilului aflat în conflict cu legea.”

Atragem atenția că art. 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale consacră una dintre valorile fundamentale ale societăților democratice. Interdicția torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante este o valoare care ține de civilizație strâns legată de respectarea demnității umane [*Bouyid împotriva Belgiei (MC)*, 2015, pct. 81]. Interdicția în cauză este absolută, nefiind admisibilă nicio derogare în conformitate cu art. 15 § 2, nici măcar în cazul unei situații de pericol public ce amenință viața națiunii sau în circumstanțele cele mai dificile, precum lupta împotriva terorismului și a crimei organizate sau a unui aflux de imigranți și solicitanți de azil, indiferent de comportamentul persoanei în cauză¹.

Similar cu art. 2 din Convenție, art. 3 poate impune, în anumite circumstanțe, unui stat să ia măsuri operaționale pentru a proteja victimele sau a potențialele victime împotriva relelor tratamente [*X și alții împotriva Bulgariei (MC)*, 2021, pct. 181]. În acest sens, măsurile necesare trebuie să asigure cel puțin o protecție eficientă, în special a copiilor și a altor persoane vulnerabile, și trebuie să includă măsuri rezonabile pentru a preveni relele tratamente de care autoritățile au știut sau ar fi trebuit să știe [*O’Keeffe împotriva Irlandei (MC)*, 2014, pct. 144].

Ținând cont de vulnerabilitatea cu care se confruntă copilul în situația respectivă și necesitatea de a interveni imediat pentru a evita materializarea riscului la care este expus, considerăm că cerința de informare a autorităților suplimentare în termen de 3 zile este unul exagerat și nejustificat din punct de vedere obiectiv și rezonabil. În acest sens, recomandăm reducerea acestui termen la cel mult 24 de ore pentru a spori intervenția promptă a autorităților în remediarea riscurilor cu care se confruntă copilul.

De remarcat, că mecanismul de informare în termenul „în cel mult 24 ore” este deja reglementat în instrucțiune la art. 6, 8, 14, 15 și 52.

În contextul dat, propunem la subpunctul 3) de la punctul 6 din proiect înlocuirea sintagmei „de 3 zile lucrătoare” cu sintagma „în cel mult 24 ore”.

2. Constatăm că lit. m) din punctul 22 va avea următorul cuprins: ”22. În cazul în care se suspectă sau s-a confirmat că copilul este supus unei situații de risc, autoritatea tutelară locală, **poate** solicita efectuarea raportului de evaluare

¹ [*A. și alții împotriva Regatului Unit (MC)*, 2009, pct. 126; *Mocanu și alții împotriva României (MC)*, 2014, pct. 315; *El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (MC)*, 2012, pct. 195, și *Z.A. și alții împotriva Rusiei (MC)*, 2009, pct. 187-188] sau natura presupusei infracțiuni comise de aceasta [*Ramirez Sanchez împotriva Franței (MC)*, 2006, pct. 116, și *Gäfgen împotriva Germaniei (MC)*, 2010, pct. 87].

psihologică, în vederea constatării existenței semnelor/consecințelor situației de risc în care s-a aflat copilul, de către psihologi cu specializare și experiență în domeniu. Raportul este utilizat de către echipa multidisciplinară în calitate de suport pentru identificarea soluțiilor optime pentru copil. De asemenea, raportul poate fi prezentat la etapa de urmărire penală sau cercetare judecătorească”.

Atragem atenția că raportul de evaluare psihologică reprezintă rezultatul final al activității psihologului orientate spre descrierea și evaluarea particularităților individual-psihologice ale personalității copilului, realizat cu scopul aprecierii stărilor actuale, a pronosticului dezvoltării ulterioare și elaborării de recomandări, care sunt determinate de scopul evaluării.

Prin urmare, considerăm că efectuarea evaluării psihologice a copilului aflat în situație de risc este foarte importantă în evaluarea situației copilului, în vederea constatării existenței semnelor/consecințelor situației de risc în care s-a aflat copilul și luarea măsurilor necesare de remediere.

Prevederea lit. m) din pct. 22 distinge două categorii de copii, fie că este *suspectat* fie că *s-a confirmat* că acesta este supus unei situații de risc. Pe de altă parte, considerăm că sintagma „poate” din conținutul normei oferă o discreție foarte largă autorității tutelare de a decide pro sau contra efectuării raportului de evaluare psihologică, permițându-i fie să refuze sau să tergiverseze efectuarea rapoartelor respective.

Din perspectiva obligațiilor pozitive ale statului, nemijlocit ale autorității tutelare, considerăm că în cazurile confirmate există deja o certitudine că copilul este supus unei situații de risc, respectiv în cazul dat efectuarea evaluării psihologice ar trebui să fie obligatorie. În cazurile suspecte, recomandăm prevederea unor criterii de apreciere a necesității evaluării psihologice.

În activitatea sa, Ombudsmanul pentru drepturile copilului a identificat situații când realizarea evaluării psihologice fie că se tergiversa (de ex. evaluarea psihologică a fost efectuată după un an de la începerea urmăririi penale), fie nu se făcea deloc (de ex. copilul a anunțat autoritățile că este supus abuzului fizic și emoțional în familie și că intenționează să se sinucidă, iar autoritatea tutelară s-a limitat la discuția cu copilul, de față cu părinții, în care copilul ar fi recunoscut că a mințit și ar fi promis că nu va mai veni cu acuzații false), iar situația de risc în care se afla copilul necesita în mod obiectiv și rezonabil realizarea evaluării psihologice.

O altă situație problematică identificată în activitatea Ombudsmanului Copilului este răspunsul primit de la unele autorități tutelare că nu au realizat evaluarea psihologică pentru că părinții/unul dintre părinți nu și-a dat acordul la realizarea acesteia, inclusiv în cazul în care situația de risc în care se afla

copilul era urmare a acțiunilor părinților (de ex. părintele aplica violența asupra copilului).

În acest sens, propunem revizuirea lit. m) din punctul 22, astfel încât să fie limitată discreția autorităților tutelare de a solicita evaluarea psihologică, să le fie oferite criterii de apreciere a necesității evaluării psihologice și cazurile în care evaluarea psihologică a copilului este obligatorie. De asemenea, propunem reglementarea clară a cazurilor în care evaluarea psihologică va fi realizată și fără acordul părinților/reprezentanților legali.

3. Remarcăm că pct. 27¹ va avea următorul cuprins: ”27¹. Autoritatea tutelară teritorială, după instrumentarea cazului, dispune, după caz, stabilirea pentru o perioadă de până la 6 luni a următoarelor măsuri destinate protecției copiilor expuși riscului de a comite infracțiuni sau a copiilor aflați în conflict cu legea: 1) supraveghere specializată; 2) plasamentul în servicii sociale specializate; 3) **plasamentul în servicii sociale cu specializare înaltă**; 4) alte măsuri, programe și servicii complementare.”

Conform art. 6 din Legea Nr. 123/2010 cu privire la serviciile sociale,

(4) Serviciile sociale cu specializare înaltă sunt:

a) cu componentă rezidențială – serviciile prestate într-o instituție rezidențială sau într-o instituție specializată de plasament temporar, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate beneficiarilor cu dependență sporită și care necesită supraveghere continuă (24/24 ore);

b) fără componentă rezidențială – serviciile care oferă beneficiarilor asistență socială complexă înalt calificată/cu specializare îngustă, la nivel regional sau național.

Comentariul General al Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului nr. 24 din 2019 privind drepturile copilului în sistemul de justiție a copilului prevede la pct. 11 ”ca prioritate absolută, copiii ar trebui sprijiniți în familiile și comunitățile lor. În cazurile excepționale care necesită un plasament în afara domiciliului, o astfel de îngrijire alternativă ar trebui să fie de preferință într-un cadru familial, deși plasarea în îngrijire rezidențială poate fi adecvată în unele cazuri, pentru a oferi gama necesară de servicii profesionale. Aceasta trebuie utilizată doar ca măsură de ultimă instanță și pentru cea mai scurtă perioadă de timp adecvată și ar trebui să facă obiectul controlului judiciar.”

Art. 18 din Legea nr. 123/2010 cu privire la serviciile sociale prevede câteva garanții cu privire la acordarea serviciilor sociale cu specializare înaltă. Din conținutul acestui articol, reiese că acest serviciu se

prestează dacă: sunt motive întemeiate; doar dacă beneficiarul a fost referit, în urma unei evaluări complexe; posibilitatea revizuirii acestei proceduri etc.

De asemenea, art. 10 alin. (2) din Legea nr. 547/2003 a asistenței sociale, prevede că serviciile sociale se prestează cu prioritate în mediul familial, comunitate și, **ca ultimă soluție**, în instituțiile rezidențiale.

Atragem atenția că la 26 martie 2024 Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat hotărârea în cauza *V.I. v. Republica Moldova*². Curtea a reținut că acest caz relevă o problemă sistemică în ceea ce privește internarea involuntară și nejustificată într-un spital de psihiatrie și tratamentul psihiatric al copiilor cu dizabilități intelectuale și fără ocrotire părintească. În special, încălcările constatate indică o lipsă de garanții și de mecanisme capabile să prevină și să detecteze relele tratamente aplicate unor astfel de copii într-un context psihiatric și o practică discriminatorie referitor la copiii care suferă de o dizabilitate intelectuală reală sau presupusă.

Pentru a evita riscul plasării involuntare și nejustificate în instituția rezidențială, propunem revizuirea subct. 3) din pct. 27¹ din proiect, astfel încât să se menționeze clar că plasamentul în servicii sociale cu specializare înaltă cu componentă rezidențială să se presteze ca ultimă soluție, cu respectarea tuturor garanțiilor capabile să prevină plasamentul nejustificat în servicii sociale cu specializare înaltă cu componentă rezidențială și să detecteze relele tratamente.

De asemenea, observăm că sintagma „alte măsuri, programe și servicii complementare” de la subpct 4) nu oferă claritatea necesară, din perspectiva respectării principiului clarității și previzibilității actelor normative. Propunem la subpct 4) să concretizați care sunt celelalte măsuri, programe și servicii complementare de care poate beneficia copilul aflat în situație de risc.

4. Observăm că pct. 50 se completează cu subpunctul 6) lit. g) care va avea următorul cuprins: g) ...Doar în cazurile de imposibilitate a prezentării părinților/altor reprezentanți legali din motive obiective, la audierea copilului, să se dispună participarea autorității tutelare teritoriale în calitate de reprezentant legal.

Considerăm că aceste prevederi sunt în conexiune cu normele de procedură penală. În acest sens, atragem atenția că potrivit alin. (3) din art. 480 din Codul de procedură penală, reprezentantul legal al minorului poate fi înlăturat din procesul penal și înlocuit cu altul, când aceasta este posibil, în

² <https://www.agentguvernamental.md/comunicate-de-presa/v-i-v-republica-moldova/>

cazul în care sunt temeieri de a considera că acțiunile lui aduc prejudicii intereselor minorului.

În acest context, considerăm oportun de a aduce în concordanță lit. g) a subpunctul 6) din proiect cu prevederile alin. (3) din art. 480 din Codul de procedură penală.

Reieșind din cele expuse, susținem promovarea proiectului de act normativ cu luarea în considerare a recomandărilor Avocatului Poporului pentru drepturile copilului.

Cu respect,

Vasile COROI,
Avocatul Poporului pentru drepturile copilului

Ex.: Muntean Ig.
060002655